

da se je Čelakovský zaradi aluzij na njegovo revščino čutil malo prizadetega. Toda to je le videz. Štiri leta molka spadajo v najbolj žalostno dobo Čelakovskega, v dobo iskanja službe, katera se mu je zaradi nasprotovanja Hanke, da, celó našega Kopitarja,⁵⁵ in zaradi podlih denunciacij vse bolj odmikala. Tudi je bila njegova literarna radovednost z vrnitvijo Amerlinga in z obiskom Ljudevita Gaja⁵⁶ za nekaj časa nasičena. Ko pa se je začelo Čelakovskega življenje jasiti, je čutil zopet potrebo po dopisovanju in se je spomnil Prešerna ter Kastelca istočasno s pismom in s knjižnimi darovi.⁵⁷

Ljubljana, 3. II. 1949.

Dušan Ludvik

ČOPOV ZAPUŠČINSKI AKT IN ČOPOVA KNJIŽNICA

Po dolgem in sistematičnem iskanju ter po nasvetih sodnika L. Šmalca, bibliotekarja J. Žigona in s pomočjo ravnatelja Osrednjega državnega arhiva Slovenije J. Mačka, se mi je posrečilo dne 15. IX. 1948 na novo odkriti važen dokument — ki je bil v celoti znan morda le pokojnemu drju Avgustu Žigonu — *Čopov zapuščinski akt*. Ta akt je važen zlasti zaradi popolnega uradnega seznama Čopove knjižnice in zaradi važnih originalnih dokumentov.

Čopov zapuščinski akt se nahaja v Osrednjem državnem arhivu Slovenije, kamor je bil pripeljan z drugimi akti l. 1938 iz registrature bivšega deželnega sodišča v Ljubljani. Še z raznimi drugimi akti tvori konvolut s signaturo Fasc. 6./D z naslovom *Verlassenschaften und Curateln. Fasc. 6 von No. 3633 bis 3700*; v njem ima Čopov zapuščinski akt številko 3692/6 D.

Za platnicami pred akti je vložen listič z rokopisom drja Avgusta Žigona:

Klet hodnik -/-. 21. 9. 37. pop[oldan] 6½ h.

Ta fascikelj sem našel razvezan in razmetan po hodniku in v raznih kupih aktov. Sestavil ga spet, kolikor se dalo.

- 1) št. 3633—3678
- 2) „ 3681 do 3685
- 3) „ 3688/182 — 3691
- 4) „ 3692 — 3700

Čop!

Dr. A[vgust] Ž[igon].

Zapuščinski akt vsebuje 117 listov pisarniškega formata, ki so vsi oštevilčeni z Žigonovo roko. Dokumenti, poročila kakor tudi seznam knjižnice so originali, na katerih so zabeleženi še osnutki uradnega postopka.

Dokumenti so tile:

1. [Original] 7. VII. 1935. Tappenburg poroča Mestnemu in deželnemu sodišču o ozki zapori obeh Čopovih sob. [Prešernov podpis.]

Na istem dokumentu so osnutki dopisov o uradnem postopku:

A. a) Tappenburg naj sestavi seznam Čopove knjižnice v dvojniku »per videat«.

b) Guberniju naj oznanijo Čopovo smrt.

c) Naj prepisejo poročilo o zapori.

B. Osutek dopisa Okrajnemu sodišču v Radovljici, naj podajo Čopovi starši oglasitev za dediča. (17. VII.)

C. Osutek note guberniju, kjer se oznanja Čopova smrt. (17. VII.)

2. [Original] 8. VIII. 1835. Nota gubernija Mestnemu in deželnemu sodišču, s katero se oznanja, da je postavljen M. Kastelic za bibliotekarskega substituta,

⁵⁵ Bílý II., 510.

⁵⁶ Bílý II., 438.

⁵⁷ Bílý II., pismo št. 388 z dne 3. VIII. 1840 in pismo št. 389 z dne 4. VIII. 1840. — Moja razlaga ima nekaj skupnih točk z razlago drja Slodnjaka v Novem svetu 1949, št. 2. Nastala pa je neodvisno od Slodnjakove, saj sem delo izročil uredništvu že isti večer, ko je predaval Slodnjak v Slavističnem društvu.

ki prevzame posle in izvrši morebitno likvidacijo. — Sodišče naj na prošnjo licejskega rektorata določi nekoga od dedičev, ki bo prisostvoval pri predaji poslov.

3. [Original] 25. VII. 1835. Izjava Čopovih staršev Mestnemu in deželnemu sodišču v Lj. po pooblaščenem drju Fr. Prešernu, da se oglašajo kot brezpogojni dediči in prosijo za ukinitve ozke zapore. [Prešernov podpis.]

Priloge: 1. Poročilo o ozki zapori (gl tu št. 1).

2. [Original] 16. VII. 1835. Čopov krstni list, izdan od župnišča v Breznici.

3. [Original] 14. VII. 1835 v Žirovnici. Pooblastilo Čopovih staršev drju Fr. Prešernu, da jih zastopa pri kakršnem koli uradnem opravku.

Na izjavi Čopovih staršev je osnutek dopisa, da se sprejema na znanje oglasitev Čopovih staršev za dediča, da se zapuščinska razprava določi na 5. X., da se naroča Tappenburgu, naj odpečati Čopovo zapuščino in jo dá na razpolago Čopovim dedičem (29. VIII. 1835).

4. 29. VIII. 1835. Original gornjega osnutka dopisa Tappenburgu.

5. [Original] 19. VIII. — 1. IX. 1835. Seznam Čopove knjižnice. [Prešernov podpis.]

6. [Original] Poročilo Tappenburga Mestnemu in deželnemu sodišču, da je odpečatil in predal Čopovo zapuščino drju Fr. Prešernu. [Prešernov podpis.] 5. IX. 1835.)

7. [Original] 7. IX. 1835. Licejski rektorat prosi Mestno in deželno sodišče, da to določi nekoga, ki bo prisostvoval pri predaji in likvidaciji.

Na tem dokumentu so osnutki dopisov:

A. Naj Prešeren pri morebitni likvidaciji intervenira v licejski knjižnici, naj se sporazume z licejskim rektoratom in komorno prokuraturo ter o tem obvesti licejski rektorat. (10. IX.)

B. Osnutek dopisa licejskemu rektoratu o tem, da bo Prešeren prisostvoval pri predaji poslov.

C. 10. IX. 1835. Sodišče sporoča Prešernu, da ga je določilo, naj prisostvuje kot reprezentant Čopovih dedičev pri predaji poslov v licejski knjižnici.

8. [Original] 15. IX. 1835. Tappenburg sporoča Mestnemu in deželnemu sodišču, da predaja revidirani seznam Čopove knjižnice.

Na sporočilu je osnutek uradnega poročila, naj se izgotovijo po želji prepisi seznama knjig in naj se knjige ne ocenjujejo. (19. IX. 1835.)

9. [Original] 5. X. 1835. Crobathov protokol o terjatvah Čopovih upnikov. Na njem osnutki postopka z dne 10. X. 1835:

A. Naj se naredi prepisi protokola.

B. Naj se obvesti Prešeren o prepisih.

C. Prepis naj se dostavi Čopovim staršem z nalogom, da v roku štirih tednov izroče prisego nadomestujoči izkaz o imovini.

10. [Original] 22. XII. 1835. Mestno in deželno sodišče opominja Prešerna, naj sestavi v roku 14 dni premoženjski izkaz.

11. [Original] 25. IV. 1836. Prešeren pošilja Mestnemu in deželnemu sodišču Čopov premoženjski izkaz, utemeljuje zakasnitev in prosi za spregled kazni. [Prešernov podpis.]

Priloge (originali):

A.—C. Opomini (ohranjen je samo en opomin, prim. tu št. 10).

Č. 25. IV. 1836. Čopov premoženjski izkaz (aktiva in pasiva). [Prešernov podpis.]

To so vse listine Čopovega zapuščinskega akta. Mogoče se še najdejo čistopisi zgoraj navedenih osnutkov, toda tudi brez teh daje akt popolno in jasno sliko o uradnem postopku.

Najvažnejši izmed vseh listin je seznam Čopove knjižnice, ki vsebuje 1995 del v 3226 kosih. Seznam ima več pododdelkov, razdeljenih po jezikih. —

I. *Grška dela*: št. 1—282 in 668—679, skupaj 294 del v 283 kosih, II. *Latinska dela*: št. 283—667, 1993, skupaj 386 del v 518 kosih, III. *Angleška dela*: št. 680 do 816, skupaj 137 del v 375 kosih, IV. *Španska in portugalska dela*: št. 817—939, skupaj 123 del v 213 kosih, V. *Italijanska dela*: št. 940—1215, skupaj 276 del v 425 knjigah, VI. *Francoska dela*: št. 1216—1372, skupaj 157 del v 241 kosih, VII. *Nemška dela*: št. 1373—1558, 1956—1975, 1977—1980, skupaj 210 del v 460 kosih, VIII. *Slovanska dela*: a) *poljska*, št. 1559—1774, 1811, skupaj 217 del v 310 kosih, b) *ruska*, št. 1775—1805, 1834, skupaj 32 del v 45 kosih, c) *češka*, št. 1806—1810, 1812—1829, skupaj 23 del v 25 kosih, č) *starocerkvenoslovanski teksti* (?), št. 1830—1833, 1835—1840, 1842—1844, skupaj 13 del v 14 kosih, d) *slovenska dela*, št. 1843—1915, skupaj 71 del v 137 kosih, e) *srbohrvatska*, št. 1841, 1916—1955, skupaj 41 del v 68 kosih, IX. *Sanskrt in druga dela*: št. 1976, 1981—1992, skupaj 13 del v 13 kosih.

S tem pa še ne dobimo prave slike Čopove knjižnice, kajti delitev je le površna in nedosledna. Tako najdemo n. pr. pri latinskih delih prevode Goetheja v latinščino, pri italijanskih so uvrščeni Ovid, Ossian, Schiller, Kotzebue, pri nemških zopet Sheridan, Calderon, Shakespeare, pri poljskih pa Homer, Vergil, Tasso itd., ipd. Številka 1993 združuje 12 različnih šolskih knjig, tako da se s tem število del poveča že na 2004. Dr. Kidrič meni (SBL — Čop), da uradni seznam ne vsebuje vseh Čopovih knjig in po Levčevem pričanju (Z 1879, str. 134) bi moralo biti v knjižnici okrog 4000 kosov.

Po seznamu v arhivu NUK se dá dognati, da je bilo v Čopovi knjižnici res več del, kakor pa jih navaja uradni seznam. Tako dobiva Levčevo pričanje in Kidričeva domneva realno podlago. Pravega stanja Čopove knjižnice pa ne bo mogoče nikoli rekonstruirati, ker je zadnji seznam nakupov (oz. zamenjav) iz Čopove knjižnice *nezanesljiv* (v njem so zabeležene take knjige, ki jih Čop ni mogel imeti v svoji knjižnici, ker so izšle šele nekaj let po njegovi smrti!).

Čopovo knjižnico je kupil Kastelic (Čop — SBL) in jo v presledkih, a ne celo, prodal licejki. Seznami v arhivu NUK so sledeči:

A. Seznam iz l. 1836, ki vsebuje 31 del grških in latinskih klasikov, katere ponuja Kastelic novomeški gimnaziji. Ker gre večinoma za šolske knjige, bo mogoče na osnovi tega seznama določiti onih 12 šolskih knjig, ki so *sumarično* navedene pod št. 1993.

B. 1. Seznam knjig Čopove knjižnice, ki bi jih želela nabaviti licejka (Kastelčev osnutek z dne 15. X. 1835).

B. 2. Seznam B. 1, prepisan dne 15. XII. 1836 in skrajšan za nekoliko del. Tak je bil poslan na gubernij zaradi odobritve.

B. 3. Seznam Čopovih knjig, kupljenih za licejko (prepis odobrenega seznama B. 2) z dne 28. X. 1837. Po tem seznamu je prišlo v licejko 111 različnih del.

C. Prepis seznama, poslanega guberniju dne 10. X. 1844. Vsebuje 80 del grških in latinskih klasikov.

D. 1. Seznam 1118 del v 1450 knjigah in 88 zvezkih, ki naj bi bila zamenjana za Kopitarjeve dvojnice (Kastelčev osnutek z dne 20. II. 1863).

D. 2. Čistopis seznama D. 1.

Iz Čopove knjižnice je prišlo torej 1309 del v bivšo licejsko, današnjo Narodno in univerzitetno knjižnico. Število pa ni dokončno, ker sta seznama D 1 in D 2 nezanesljiva. Ostalih 700 del se je porazgubilo in jih verjetno ne bo mogoče ugotoviti.

Seznam Čopove knjižnice je bil doslej znan samo v odlomkih. Začel ga je objavljati dr. Žigon v Slovanu za l. 1916 in 1917, objavil pa je le grška, latinska, španska, portugalska in angleška dela. Ta seznam je bil objavljen točno po predlogi (doslej še nisem ugotovil predloge); objavljeno gradivo je izšlo tudi v ponatisu. Iz zapuščinskega akta je razvidno in tudi pozneje izpričano, da je eksistirala še prepis, ki je bil last dr. Žigona. Kako je prišel seznam v njegovo last? Skoraj gotovo iz arhiva licejke, ker je tam moral biti, saj je Kastelic sestavljal po njem desiderata za licejsko knjižnico.

Omenjena Žigonova objava seznama Čopove knjižnice ne ustreza praktičnim potrebam, ker je sicer verna podoba originala, vendar za raziskovalca

skoraj neuporabna, saj ne daje točnih naslovov in povrhu vsega je še zelo nepregledna. Tudi so sicer objave v Slovanu in separadni odtisi danes že težko dosegljivi.

Pri odkritju celotnega seznama se je pojavil problem, ali nadaljevati Žigonovo objavo in jo končati po smernicah, začrtanih l. 1916 — ali pa začeti na novo in sestaviti katalog Čopove knjižnice z bibliografsko točnimi naslovi in s smiselno sistematično klasifikacijo? Ker bi bila objava po prvem principu sicer na prvi pogled ugodnejša, a za raziskovalca manj uporabna, sem se odločil za drugi — zamudnejši način, ki pa bo imel to prednost, da bo zanesljiv, pregleden in da bo delo (po bibliografski in bibliotekarski plati) enkrat za vselej opravljeno. Da pa se ne bo zabrisala prvotna razvrstitev, bo imelo delo več registrov in konkordanc.

Čopova knjižnica je danes znana v celoti. Daje nam vpogled v zakladnico duhov, iz katere ni črpal zgolj Čop sam, temveč tudi France Prešeren.

Dušan Ludvik

P. S. Zapuščinski akt ni bil zaključen. Šele kasneje sem našel manjkajoča 2 lista; ima torej 119 oštevilčenih listov. Podatki na njih so tile: Sodišče sprejema na znanje Čopov premoženjski izkaz in sporoča (30. IV.), da je zapuščinski akt zaključen. Sporoča to Prešernu in generalnemu uradu za takse, da so spregledali od kazni 6 fl samo 4 fl, da mora torej Prešeren plačati 2 fl kazni.

SPET NOVO PREŠERNOVO POSVETILO

V nepopolnem izvodu Krsta pri Savici iz 1836 (na koncu mu manjkata dva lista), ki je last dr. Stanka Aljančiča, se bere na drugi strani naslovnega lista tole lastnoročno Prešernovo posvetilo:

Donum auctoris
für den Herrn Dr. Joseph
Piller t. f. Notär und
Senior der Hof und Gerichts-
advokaten in Krain.

Dr. Prešérin

Sedanji lastnik je dobil izvod Krsta z zgornjim posvetilom v Mariboru 1936. leta od vdove po višjem geometru Antonu Gvajcu. Fotografijo posvetila najdeš v Narodni in univerzitetni knjižnici (Ms 874).

Nekdanji lastnik, dr. Jožef Piller, ki ga Prešeren imenuje c. kr. notarja in seniorja dvornih in sodnih odvetnikov na Kranjskem, se je rodil ok. 1758 menda v Ljubljani. Za doktorja prava ja promoviral 4. septembra 1782 v Innsbrucku, a stallum advocandi je dobil 7. julija 1783. Drugi podatki o njegovem življenju so precej pičli. Pomembno je zlasti sporočilo, da je igral pri prvi predstavi Linhartove Zupanove Micke 28. decembra 1789; takrat je nastopila tudi njegova poznejša žena Frančiška Garzarolijeva. Najbrž je bil tudi član francoske framasonske lože, vsaj osumljen je bil zaradi tega. Od leta 1824 do 1827 je pri njem prakticiral poznejši Prešernov predstojnik dr. Baumgarten.

Odkar se je Prešeren odločil za odvetniški poklic, t. j. od 1828 dalje, je bil Piller res senior kranjskih odvetnikov, ker so drugi v tem poklicu, n. pr. Repeschitz, Lußner, Stermölle, dosegli advokaturu za njim. Ob Prešernovem posvetilu mu je bilo 78 let. Zaradi starosti pa ni veljal za posebnega odvetnika. Umrl je 19. oktobra 1836.

Kaj je napotilo Prešerna, da je Jožefu Pillerju poklonil svoj Krst — o tem lahko samo ugibamo. Utegnil je to storiti zaradi upoštevanja Pillerjeve prerodne miselnosti, morda zaradi stanovske povezanosti ali češćih osebnih stikov, najverjetneje pa bo, da je hotel počastiti, kakor je sam poudaril v posvetilu, starostu kranjskih odvetnikov.

Za podatke glej: Kidrič, Dobrovský 200; isti, RDHV III, 53, 56; isti, Slovan XII (1914), 12, 58; Radics LZ 1893, 86.

M. Rupel